

TÜRK SİYASAL HAYATINDA KÂZIM KARABEKİR

Ali Çiftçi

TÜRK SİYASAL HAYATINDA KÂZIM KARABEKİR

Ali Çiftçi

Yayın No.: 1694
ISBN: 978-625-398-694-0
E-ISBN: 978-625-398-693-3
Basım Sayısı: 1. Basım, Ekim 2023

© Copyright 2023, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Yıldız Çil -yildiz@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Çiftçi, Ali.

Türk Siyasal Hayatında Kâzım Karabekir / Ali Çiftçi

1. Basım, XIV + 508 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-398-694-0

E-ISBN: 978-625-398-693-3

1. Karabekir 2. Türk Siyasal Hayatı 3. Cumhuriyet Tarihi

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezh, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519

Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

ÖN SÖZ

Bu eser, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında doktora tezi olarak hazırlanan ve 12.04.2005 tarihinde yeterliliği jüri tarafından kabul edilen tez çalışmasından kitaplaştırılmıştır. Kitaplaştırma aşamasında tez formatından kitap formatına uyarlamak amacıyla yapılan bazı değişikliklerin yanı sıra içerikte de bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Elimizdeki çalışma, İstiklal Harbi'nde ve Türk siyasal hayatında önemli bir yeri olan ama bu önemine paralel bir tanınırlığa sahip olmayan Kâzım Karabekir'in İstiklal Harbi ve sonrasındaki siyasal rolünü, düşüncelerini, etkinliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yukarıdaki cümlede "Millî Mücadele" ya da "Kurtuluş Savaşı" ifadesi yerine özellikle "İstiklal Harbi" ifadesi kullanılmıştır. Çünkü şahsım, aldığım eğitim ve yetişme şartlarım bakımından daha çok "Millî Mücadele" ya da "Kurtuluş Savaşı" ifadelerine alışık olduğum hâlde Kâzım Karabekir'in 1919-1922 yılları arasında Anadolu'da verilen bağımsızlık mücadelesi için "İstiklal Harbi" isimlendirmesinin kullanılması isteğine saygının bir gereği olarak bunu tercih ettim. Karabekir'e ilişkin bir çalışmada bu tercih uygun bir seçimdir. Ancak çalışmada yeri geldikçe diğer adlandırmalar da kullanılmıştır. Bu eser ile Karabekir'in siyasal hayatımızdaki yeri daha fazla açıklığa kavuşturulmak istenmiştir. Karabekir'in hem asker hem siyasetçi kimliğine sahip bulunması, çalışmada doğal olarak onun askerlik hayatına değinilmesini de beraberinde getirmektedir. Ancak çalışmada Karabekir'in askerî etkinliklerinden daha ziyade siyasal etkinlikleri üzerinde yoğunlaşılacaktır. Çok boyutlu bir entelektüel ilgiye sahip bir asker/siyasetçi olan Karabekir'in dikkat çeken yönlerinden eğitimcilik ve tarihçilik yönü de çalışmanın büyük ölçüde ihmal ettiği hususlardır.

Karabekir'in siyasal hayatını ele alan bir çalışmada çok doğal olarak Sultan 2. Abdülhamit Dönemi, 2. Meşrutiyet'in İlanı, 31 Mart Olayı, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı, Millî Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi'nin birçok siyasal olaylarının genel olarak ele alınması gerekmektedir. Elimizdeki çalışmanın hacmi izin verdiği ölçüde burada da böyle yapılmıştır. Kâzım Karabekir, işaret edilen bu siyasal olayların hepsinin içinde rol almış bir asker ve siyasetçidir.

Çalışma hazırlanırken, o güne kadar Karabekir hakkında yayımlanmış eserlerden yararlanılmıştır. Karabekir'in kendisinin yazdığı eserlerden şu ana kadar

yayımlanmış olan otuza yakın eser incelenmiştir. Siyasal faaliyette bulunduğu dönemin günlük gazeteleri TBMM Kütüphanesinin Mikrofilm Bölümünde taranmış ve incelenmiştir. Ayrıca çalışma hazırlandığı dönemdeki Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde ve TİTE’de araştırmacıların kullanımına açılmış olan ilgili belgeler, TBMM Tutanakları incelenerek konu ile ilgili belgelerin çözümlemesi yapılmıştır. ABD Türkiye Büyükelçiliğinin Bilgi-Belge Merkezinde 1910-1929 yılları arasına ilişkin bazı belgeler taranmıştır. Atatürk’ün **Nutuk**’u başta olmak üzere, Karabekir ile aynı dönemde siyasal hayatın içinde olan ve siyasal ilişkiler yönünden onunla muvafık ya da muhalif konumda bulunan önemli kişilerin anıları, eserleri okunmuş ve değerlendirilmiştir. Çalışmanın hazırlanması aşamasında Kâzım Karabekir’in kızları Hayat ve Timsal Karabekir ile bir söyleşi yapılmıştır. Ayrıca Karabekir’in kitaplarını yayımlayan yayıncı ile de bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

Lisans yıllarından başlayarak yakın Türk siyasal tarihini severek okumama vesile olan ve doktora tez çalışmama danışmanlık yapan Hocam Sayın Prof. Dr. Sina Akşin’e burada çok teşekkür ediyorum. Çalışmamın okuma ve yazma aşamalarında kendisiyle yaptığım istişarelerden çokça yararlandığım, tarih araştırmacısı ve üniversite dışı bilim insanı diye niteleyeceğim Sayın İsmail Hacifettahoğlu’na çok teşekkür ederim. TBMM Kütüphanesi görevlilerine, özellikle aylarca süren çalışmamda bana büyük yardım ve kolaylık gösteren Mikrofilm Bölümü çalışanlarına teşekkür etmek benim için bir borçtur. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivlerinin araştırmacılara yardımcı olmayı bir zevk olarak gören değerli çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım. Ankara Üniversitesi SBF Kütüphanesinin çok değerli çalışanlarına gösterdikleri kolaylık ve yardım için minnettarım. TTK Kütüphanesinin ve Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesinin görevlilerine de teşekkür ederim. Millî Kütüphane ile TİTE çalışanlarına da araştırmamız boyunca bize katlandıkları için teşekkür ederim. Ama özellikle elimizdeki çalışmanın ortaya çıkmasında ve diğer akademik çalışmalarımda zaman zaman kendilerini ihmal etmek zorunda kaldığım fedakâr aileme minnettarım ve teşekkür ediyorum, helallik diliyorum.

Ayrıca tez hazırlama sürecinde, 2004 yılında İstanbul-Erenköy’de kendileriyle söyleşi yaptığım Kâzım Karabekir’in kızları Sayın Timsal Karabekir ve 2018 yılında vefat eden Sayın Hayat Karabekir Hanımlara, çalışmama ve bana gösterdikleri ilgi ve yardım için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KARABEKİR'İN ÇOCUKLUĞU, AİLE HAYATI VE EĞİTİMİ	7
1.1. KARABEKİR'İN ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI	7
1.1.1. Çocukluğunda Başlayan 2. Abdülhamit Karşıtlığı	10
1.1.2. 1890: Karabekir'in Dayısı, Büyük Okyanus'ta Batan Ertuğrul Fırkateyni'nde Ölenler Arasında	11
1.1.3. Türk Siyasal Hayatında Yer Alan Akrabaları	12
1.2. KARABEKİR'İN ASKERLİK MESLEĞİNE GİRİŞİ VE SONRASI	16
1.2.1. Manastır'da Çetelerle Sıcak Savaş	17
1.2.2. Osmanlı'da Etnik Ayrışmalar, Çare Arayışları ve Karabekir'in Tepkileri	19
1.2.3. Şerif Hüseyin'e Beddua	20
1.2.4. Müslüman Halkların İradesi Ayrıştırıcı Milliyetçilikten Yana mıdır?	21
1.2.5. Ünlülerle Yollarının Kesişmesi	25
1.2.6. Karabekir'de Gelişen Türkçülük Düşüncesi	26
1.3. KARABEKİR'İN İTTİHAT VE TERAKKİ İLE İLİŞKİSİ	29
1.3.1. İttihat ve Terakki'ye Giden Yol	32
1.3.2. Karabekir'in İTC İçindeki Yeri	35
1.3.3. Karabekir Bir Vesayet Rejimi mi Öneriyor?	39
1.3.4. 31 Mart Ayaklanması'nın Bastırılması ve Karabekir'in Yeri	40
1.3.5. Arnavutluk Harekâtı	43
1.3.6. 1911'de "Karabekir" Soyadını Alıyor	44
1.3.7. Balkan Savaşları: Karabekir Bulgarlara Esir Düşüyor	45
1.3.8. Askerin Siyaset Yapması ve Balkan Savaşı Yenilgisi	46
1.4. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE KÂZİM KARABEKİR	47
1.4.1. Karabekir Karargâhtan Uzaklaştırılıyor	48

1.4.2. Millî Mücadele Kadroları ile İT Kadroları Farkı.....	50
1.4.3. Büyük Savaş'ta M. Kemal Paşa ile 3 Ay Yolları Kesişiyor	51

İKİNCİ BÖLÜM

MÛTAREKE DÖNEMİ VE MİLLÎ MÛCADELE HAZIRLIKLARINDA KARABEKİR.....57

2.1. MİLLÎ MÛCADELE'NİN BAŞLANGICINA KADAR	57
2.1.1. Karabekir İleri Gelenlerle Ülkenin Durumunu Görüşüyor.....	58
2.1.2. Karabekir Siyasal Çözüme Karşı Çıkıyor.....	60
2.1.3. Mustafa Kemal Paşa ile Tarihî Şişli Görüşmesi.....	63
2.1.4. Şişli Görüşmesi Tartışmalara Yol Açıyor	63
2.1.5. Samsun'a Çıkış Bir Sürgün müydü?	66
2.1.6. "Başlangıç 19 Mayıs Değil"	68
2.2. TARİH YAZIMI VE KARABEKİR'İN ESERLERİ	68
2.2.1. Karabekir'in Yazıcılığı	68
2.2.2. Hatıralardan Doğru Tarih Bilgisi Öğrenmek	70
2.2.3. Karabekir'in Eserleri.....	75
2.3. KÂZİM KARABEKİR'İN KİMLİĞİ VE KİŞİLİĞİ	77
2.3.1. Karabekir'in Aidiyeti.....	77
2.3.2. Karabekir'in Kişiliği	79
2.3.3. Kâzım Karabekir'in Din ile İlgili Tutumu ve Düşünceleri.....	84
2.3.4. Karabekir'in Peygamber ve Kâbe Rüyası.....	85
2.3.5. Toplum Hayatında Dinin Yeri	86
2.4. TOPLUM HAYATININ MODERNLEŞMESİ - SEÇKİNCİLİK.....	90
2.4.1. Seçkin Cumhuriyet Kuşağı	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂZİM KARABEKİR'İN BİRİNCİ DEVRE SİYASAL HAYATININ BAŞI.....93

3.1. MİLLÎ MÛCADELE BAŞINDAN SALTANATIN KALDIRILMASINA KADAR.....	93
3.1.1. Uzlaşma mı, Direniş mi?.....	93
3.1.2. Amasya Buluşması, Genelge ve Direniş Kararı.....	97
3.1.3. Bolşevik Olalım mı?.....	100
3.1.4. Rusya ile Komünizm Pazarlığı mı?.....	102
3.1.5. M. Kemal Paşa Neden İstanbul'a Geri Çağırılıyor?.....	104
3.2. MUSTAFA KEMAL PAŞA İSTİFA EDİYOR, KARABEKİR ONA BAĞLILIĞINI BİLDİRİYOR.....	106
3.2.1. Bir Dönüm Noktası: 9 Temmuz	106

3.2.2. Karabekir Bir Teşekkür Bile Alamamaktan Yakınıyor	109
3.3. ERZURUM KONGRESİ VE KÂZİM KARABEKİR'İN ROLÜ.....	110
3.3.1. Karabekir – Rawlinson İlişkileri	110
3.3.2. Kongre Çalışmaları	114
3.3.3. M. Kemal Paşa'nın Kongreye Girişi ve Başkanlığı Sorunu	116
3.3.4. Kongrenin Sonuçları.....	118
3.3.5. Millî Mücadelede Liderlik Sorunu ve Karabekir	121
3.3.5.1. İstanbul ile İlişkiler Bağlamında	121
3.3.5.2. Siyasal Liderlik Bağlamında	123
3.3.6. Karabekir M. Kemal'in Liderliğine Karşı mıydı?.....	125
3.4. SİVAS KONGRESİ, ANLAMI VE KÂZİM KARABEKİR'İN TEPKİLERİ	128
3.4.1. Erzurum-Sivas Ayrılığı	131
3.4.2. Halit Paşa Olayı	132
3.4.3. Manda Tartışması ve Pabuçcu Muştası Taktiği	133
3.4.4. Damat Ferit Paşa Hükûmeti ile Mücadele	135
3.4.5. Karabekir'in Kongre Değerlendirmeleri ve Zihnindeki Doğu-Batı Ayrımı.....	136
3.4.6. Doğu Anadolu'da Karabekir Liderliğinde Geçici Hükûmet mi?	138
3.4.7. Ali Rıza Paşa Hükûmeti ve Seçim Kararı	140
3.5. AMASYA GÖRÜŞMESİ VE PROTOKOLLERİ.....	140
3.5.1. Protokollerde Neler Vardı?	141
3.5.2. Heyet-i Temsiliye Nerede Çalışmalı, Meclis Nerede Toplanmalıdır?	142
3.5.3. Karabekir, HT Üyelerini İkna Ediyor	143
3.5.4. Fevzi (Çakmak) Paşa'nın Millî Mücadele'ye Karşı Sivas Çıkarması	146
3.6. MECLİS-İ MEBUSAN AÇILDIKTAN SONRA KÂZİM KARABEKİR'İN SİYASAL TUTUMU	149
3.6.1. Karabekir, Heyet-i Temsiliye'nin Dağılmasını İstiyor.....	149
3.6.2. İstanbul'un İşgali ve Meclis-i Müessisan (Kurucu Meclis) Tartışması - Karabekir'in Tutumu Değişiyor	152
3.7. ERMENİSTAN HAREKÂTI VE KÂZİM KARABEKİR.....	154
3.7.1. Şark Fatihî ya da Ermenistan Fatihî Karabekir.....	154
3.7.2. Karabekir "Sevr"e Sert Şekilde Karşı Çıkıyor	160
3.7.3. Erzurum'da Halk Hükûmeti Girişimi (HHG)-Erzurum Merkezli Bölgeci Hareket.....	162
3.8. DOĞU HAREKÂTI SONRASI KARABEKİR'İN FAALİYETLERİ	168
3.8.1. Eğitimci Yönüyle Karabekir	169
3.8.2. Basın-Yayın Alanında Karabekir ve Varlık Gazetesi	170

3.9. MİLLÎ MÜCADELE’DE BOLŞEVİKLİK TARTIŞMALARI VE KARABEKİR	172
3.9.1. Bolşevikleşme Bir Taktik İdi.....	179
3.10. ENVERCİLİK VE KARABEKİR’İN ENVERCİLİĞİ TARTIŞMASI	183
3.11. KARABEKİR’İN BARIŞ DÖNEMİ İÇİN ÖNERİLERİ	190
3.11.1. “İstanbul Hilâfet ve Saltanat Merkezi Olsun, Başkent Anadolu’ya Taşınsın”	190
3.11.2. “M. Kemal Başkomutan Olsun, Ben Meclis Başkanı Olayım”.....	191
3.11.3. Büyük Uzmanlar Meclisi Önerisi	192
3.11.4. Karabekir İstiklal Marşı’nı Beğenmiyor	194

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SALTANATIN KALDIRILMASINDAN TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASININ

KURULUŞUNA KADAR 197

4.1. KARABEKİR’İN TBMM’YE DÖNÜŞÜ VE SALTANATIN KALDIRILMASI	197
4.1.1. Karabekir “Ben de Varım” Diyor	198
4.1.2. Mustafa Kemal Paşa Halife-Sultan Olmak İstedi mi?	200
4.1.3. Tek Adam Yönetimi mi, Kolektif Liderlik mi?	203
4.1.4. Diktatörlük Tartışması.....	206
4.1.5. Karabekir’in Bir Yönetim Biçimi Olarak “Cumhuriyet”e Yaklaşımı	208
4.1.7. Karabekir, “Paşalar Oligarşisi” mi İstiyordu?.....	216
4.2. KARABEKİR’İN SALTANAT SONRASINDAKİ FAALİYETLERİ VE YENİ DÖNEME İLİŞKİN GÖZLEMLERİ	217
4.2.1. İzmir Yollarında	218
4.2.2. Karabekir, Mustafa Kemal Paşa’nın Nikâh Şahidi	221
4.2.3. Karabekir Latin Harflerine Direniyor	221
4.2.4. Yeni Seçimle Yeni Meclise Doğru	224
4.2.5. Sinema Projesi	225
4.3. MUSTAFA KEMAL’İN YENİ ÇEVRESİ VE FALİH RIFKI ÖRNEĞİ.....	226
4.3.1. Karabekir ile M. Kemal’in Arasının Soğuması.....	229
4.4. LOZAN’DAN ESEN RÜZGÂRLAR VE TÜRKİYE’NİN DÖNÜM NOKTASI	231
4.5. KARABEKİR’İN BAŞBAKANLIĞI SORUNU	233
4.6. DOĞU CEPHESİ’NE VEDA GEZİSİ	234
4.6.1. Karabekir Cumhuriyet İlan Edildiğini Trabzon’da İken Öğreniyor	236
4.6.2. Yurt Gezisi İzlenimleri	237
4.7. BİRİNCİ GAZETECİLER DAVASI.....	239
4.8. HARP OYUNU MU SİYASİ OYUN MU?	241

4.9. HALİFELİĞİN KALDIRILMASI	242
4.9.1 Karabekir Halifeliğın Kaldırılışını Eleştiriyor	243
4.10. MUSUL TARTIŞMASI	247
4.10.1. Musul’u Askerî Yolla Alalım mı?.....	249
4.10.2. Dış Politikada Gerçekçilik ve Oportünizm	251
4.11. KÂZİM KARABEKİR EVLENİYOR	253
4.12. KARMA EĞİTİM DOĞRU MU?	254
4.13. İÇ VE DİŞ SİYASETTE GERGİNLİKLER VE AYRIŞAN YOLLAR.....	254
4.14. KARABEKİR’E YAPILAN GÖREV TEKLİFLERİ.....	255
4.15. KARABEKİR ASKERLİĞİ BIRAKIP MECLİSE DÖNÜYOR	257
4.15.1. “İngiltere ile Savaşı Biz Önledik”	258
4.15.2. Paşalar Atatürk’e Komplo mu Kuruyor?	258
4.15.3. Asker-Siyaset İlişkileri ve Paşalar Oligarşisi Tartışması	261

BEŞİNCİ BÖLÜM

TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI (TCF) VE KARABEKİR..... 263

5.1. KARABEKİR’İN DÜŞÜNCE YAPISI VE TCF’YE GİDEN YOL	263
5.1.1. İlk Düğme Yanlış İliklenince.....	264
5.1.2. Düşünce Farklılıkları Belirginleşiyor	266
5.1.3. Cumhuriyet’in İlk Muhalefet Partisi Doğuyor	268
5.1.4. Atatürk’ün Çevresi Sorunu	270
5.2. TCF KURULUYOR.....	272
5.2.1. CHF’de TCF Paniği	276
5.2.2. TCF’ye Yaklaşımlar	277
5.2.3. Basında ve Kamuoyunda TCF Nasıl Karşılandı?	277
5.2.4. Kamuoyunda TCF Değerlendirmeleri	279
5.2.5. Kendi Belgelerine Göre TCF’nin Siyasal Kimliği	279
5.2.6. Karabekir’e ve TCF Programına Tutarsızlık Eleştirileri.....	284
5.2.7. TCF: Bir Örtük Koalisyon mu?	285
5.2.8. TCF ile İT Arasında Kurulan İlişki	287
5.2.9. TCF’nin Siyasal Yelpazedeki Yeri	289
5.2.10. Atatürk’ün TCF Değerlendirmesi.....	290
5.2.11. Dış Basında TCF	294
5.3. TCF GENEL BAŞKANI KARABEKİR’İN TBMM’DEKİ KONUŞMALARİ	295
5.3.1. Askerî Şûra Hakkında	295
5.3.2. Çocuk Eğitimi-Çocuk Davası	297

5.3.3. Karabekir Dođunun Kurtarıcısı mı?	299
5.3.4. Şeyh Sait Ayaklanması	300
5.3.5. Doğuda Sıkıyönetim İlan Ediliyor	302
5.3.6. İsmet Paşalı Yıllar Başlıyor.....	302
5.3.9. Karabekir, İstiklal Mahkemelerinin Çalışma Usulüne İtiraz Ediyor.....	307
5.3.10. Şeyh Sait Olayı Siyasal Hayatı Derinden Etkiliyor	308
5.3.10.1. Tek Partili Dönem Başlıyor	308
5.3.11. Ayaklanmanın Sebebi ve Amacı Neydi?	310
5.3.12. TCF İçin Tehlike Çanları Çalıyor	315
5.3.13. İsyanın Siyasal Faturası ve Sonuçları	319
5.3.14. TCF Hükûmet Kararıyla Kapatılıyor	319
5.3.15. TCF Kapatıldıktan Sonra	321
5.3.16. Kapatma Sonrası Karabekir'in Faaliyetleri	323
5.3.17. Paşalar Haysiyet Mücadelesi Veriyor	323
5.3.18. Kapatmadan Sonra İktidar-Muhalefet İlişkileri	324
5.4. ATATÜRK'E İZMİR SUİKASTİ GİRİŞİMİ (İSG).....	328
5.4.1. Gergin Ortam ve Suikastle Siyasi Sonuç Alma Geleneđi.....	328
5.4.2. İSG'ye Doğru	329
5.4.3. Üç Grup İnsan Yargılanıyor - Karabekir de Bunlar Arasında.....	332
5.4.4. Karabekir'in Tutuklanması Şaşkınlığa Yol Açıyor	333
5.4.5. Yargılamalar Başlıyor	336
5.4.6. Neyle Suçlanıyorlardı?	336
5.4.7. Faik Günday Karabekir'i Suçluyor	339
5.4.9. İSG Hakkında Bazı Yorumlar	350

ALTINCI BÖLÜM

KARABEKİR'İN MENKUBİYET YILLARI-BİRİNCİ DEVRE SİYASAL HAYATINDAN SONRASI .353

6.1. TASFİYE VE SONRASI.....	353
6.1.1. Geriye Dönük Hesaplaşma	354
6.1.2. "Toplum Yapımız Bozuluyor"	356
6.1.3. Karabekir, Muhalefetini Sürdürüyor: "Cumhuriyetten Beklenenler Gerçekleşmedi"	356
6.1.4. Hürriyet Ertelenemez.....	358
6.1.5. Karabekir Kendisini Mithat Paşa'ya Benzetiyor	360
6.1.6. Sultan Abdülhamit Kritiđi	361
6.1.7. 1930'da TCF Tekrar mı Sahneye Çıkıyor?	362

6.1.8. Menemen Olayı ile Muhalefet Tekrar Bastırılıyor.....	363
6.2. ATATÜRK'ÜN ÇOK PARTİLİ HAYATA BAKIŞI NASILDI?	366
6.2.1. 1931 Seçimlerinde Karabekir Milletvekili Seçil(e)medi.....	370
6.2.2. Basın Yoluyla Millî Mücadele Hesaplaşması	371
6.2.3. Rawlinson'un Kongreyi Basma Tehdidi	375
6.2.4. Millî Mücadele'nin Lideri Kim Olsun?	375
6.2.5. Karabekir'in Kitabı Toplatılıp Yakılıyor	376
6.2.7. Yapılanlardan Kim Sorumlu?	379
6.2.8. 1933 Yılında Karabekir'e Yapılan Milletvekilliği Önerisi	380
6.2.9. Maddi Sıkıntı Aile Yedigârını Sattırıyor.....	381
6.2.10. Karabekir ile Atatürk'ün Barışması Sağlanamıyor	384
6.2.11. Karabekir Evinde Kitaplarıyla ve Yazılarıyla Meşgul.....	386

YEDİNCİ BÖLÜM

KÂZIM KARABEKİR'İN İKİNCİ DEVRE SİYASAL HAYATI..... 389

7.1. SİYASAL HAYATA VE CHP'YE DÖNÜŞÜ	389
7.1.1. Atatürk'ün Ölümü, Cenaze Töreni ve Karabekir	389
7.1.2. Küskünler Rejimle/Sistemle Barış(tırıl)ıyor	390
7.1.3. Karabekir'in CHP'ye Dönüşü Eleştiriliyor	392
7.1.4. Karabekir, Cumhurbaşkanı Olmak İstedi mi?	393
7.1.5. Karabekir, 15 Yıl Sonra Neden CHP'ye Döndü?.....	393
7.2. İKİNCİ DEVRE SİYASAL HAYATINDA TBMM GÖREVİ	395
7.2.1. Karabekir Millî Mücadele Tartışmasıyla Tekrar Gündemde.....	397
7.2.2. Yeni Dönemde Karabekir-İnönü İlişkileri.....	400
7.2.3. Karabekir'in İkinci Devre Siyasal Hayatında Bazı TBMM Konuşmaları.....	402
7.2.4. Kalkınma Merkezleri ya da Köy-Kent, Tarım-Kent Projeleri.....	403
7.2.5. Köy Enstitüleri ve Karabekir	405
7.2.6. Yasama Dokunulmazlığı Ne Zaman Kalksın?	408
7.2.7. TİTE Kuruluyor.....	409
7.2.8. Varlık Vergisi	410
7.2.9. Sosyal Hayata İlişkin Gözlem ve Önerileri – Aydınlarla Halk İlişkisi, Üniversite, Bakımsız Çocuklar	411
7.2.10. Çiftçi Dostu Karabekir	413
7.2.11. “Boğazlar Boğazımız, Kars ve Ardahan da Belimizdir”	414
7.3. ÇOK PARTİLİ DÖNEM'DE KÂZIM KARABEKİR	418
7.3.1. TCF Canlandırılıyor mu?	418

7.3.3. CHP-DP Mücadelesi'nde Karabekir'in Yeri	425
7.3.4. Karabekir'den DP'ye Karşı Bildiri.....	426
7.3.5. Muhalefette Ayrı İktidarda Ayrı Düşünen Karabekir.....	428
7.3.6. "Mareşal Çakmak"a Karşı "Şark Fatihi Karabekir"	430
7.3.7. Karabekir'in TBMM Başkanı Seçilmesi	432
7.3.8. Anadolucular Akımı ve Karabekir.....	434
7.3.9. CHP'de Dönüşüm Kurultayı ve Türkiye'nin Batı'ya Yönelişi	437
7.3.10. CHP'de İlimlileşme ve Karabekir	438
7.3.11. Kâzım Karabekir'in Ölümü	440
7.3.12. Karabekir'in Ölümü Üzerine Yazılanlar	444

SONUÇ.....	447
EKLER.....	457
KAYNAKÇA.....	495

KISALTMALAR

Age.	= Adı geçen eser
Agm.	= Adı geçen makale
Agy.	= Adı geçen yer
ARMHC	= Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
ASD	= Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri
ATAM	= Atatürk Araştırma Merkezi
ATBD	= Askerî Tarih Belgeleri Dergisi
ATASE	= Askerî Tarih ve Stratejik Etüt [Başkanlığı]
AÜ	= Ankara Üniversitesi
BCA	= Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri
BEO.SYS	= Bâb-ı Âli Evrak Odası Siyasi
Bk.	= Bakınız
BOA	= Başbakanlık Osmanlı Arşivleri
BTTD	= Belgelerle Türk Tarihi Dergisi
CHF	= Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	= Cumhuriyet Halk Partisi
Çev:	= Çeviren/Çevirenler
DP	= Demokrat Parti
Der:	= Derleyen
Haz:	= Hazırlayan/Hazırlayanlar
HF	= Halk Fırkası
HHG	= Halk Hükûmeti Girişimi
HİF	= Hürriyet ve İtilâf Fırkası
HM	= Hakimiyet-i Milliye
HR. SYS	= Hariciye Nezareti Siyasî Kısım
HT	= Heyet-i Temsiliye
İSG	= İzmir Suikast Girişimi
İT	= İttihat ve Terakki
İTC	= İttihat ve Terakki Cemiyeti
İTF	= İttihat ve Terakki Fırkası
İVH	= İcra Vekilleri Heyeti

KM	= Kurucu Meclis
MEB	= Millî Eğitim Bakanlığı
MM	= Meclis-i Mebusan
OHC	= Osmanlı Hürriyet Cemiyeti
SBF	= Siyasal Bilgiler Fakültesi
ŞAMHC	= Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
TBMM	= Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCF	= Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
TDVİA	= Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TESAV	= Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı
TİC	= Terakki ve İttihat Cemiyeti
TİTE	= Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü
TKF	= Türkiye Komünist Fırkası
TKP	= Türkiye Komünist Partisi
TTK	= Türk Tarih Kurumu
TÜSTAV	= Türkiye Sosyal Tarih Araştırmaları Vakfı
vd.	= ve devamı
VŞMHMC	= Vilâyat-ı Şarkiyye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti
Yay.	= Yayınevi, Yayını/Yayınları